

20. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia navchal'nij literaturi, zasobam navchannia i navchal'nomu obladdanniu hryfiv ta svidotstv. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 17 cher. 2008 № 537. (2008). URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0628-08> [in Ukrainian]

ОСОБЕННОСТИ КЛАССИФИКАЦИИ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ

Сергиенко Владимир Петрович

доктор педагогических наук, профессор, директор Института непрерывного образования
Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова

Гриценко Андрей Петрович

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры истории, правоведения и методики обучения
Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко
докторант

Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова

В статье проанализированы основные теоретические положения использования мультимедийных средств обучения в процессе изучения истории и представлены главные подходы к их классификации. Также обращено внимание на отсутствие в педагогике общепринятой терминологии, касающейся новейших учебных средств, в частности мультимедийных, и целого ряда смежных понятий. В результате анализа исследования отечественными и зарубежными учеными структуры различных типов электронных средств обучения выявлено, что учебные электронные издания как средства обучения принято считать электронными средствами учебного назначения, хранящимися на цифровых или аналоговых носителях данных и воспроизводящихся на электронном оборудовании. Кроме того, представлены общие подходы к определению шести основных мультимедийных учебных средств, используемых в обучении истории: электронные учебники и пособия, электронные исторические атласы, информационно-справочные мультимедийные издания, детские игровые исторические учебно-развивающие издания и тестовые программы контроля исторических знаний и умений с использованием средств мультимедиа.

Ключевые слова: мультимедийные учебные средства; мультимедиа технологии; история; электронные учебные издания; педагогические программные средства; цифровые образовательные ресурсы.

Отримано редакцією: 31.12.2019 р.

УДК 378(08)785.161

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-1-42-191-198

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ГРИ В ІНСТРУМЕНТАЛЬНОМУ АНСАМБЛІ

Шумська Ольга Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фортепіано

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

e-mail: oll123@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-5422-8663

Олешко Валерій Леонідович

старший викладач кафедри фортепіано

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

e-mail: ov-12345@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-5822-8855

Олешко Тетяна Євгенівна

викладач кафедри фортепіано

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

e-mail: ov-1234567@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6484-864X

У статті розкрито питання можливості вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва шляхом формування у них навичок ансамблевого виконавства. Обґрунтовано, що навчання мистецтва ансамблевого виконавства є важливою складовою змісту музично-інструментальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів. Розкрито специфіку ансамблевої форми музикування. Схарактеризовано інноваційні методи викладання в класі ансамблю. Визначено вимоги до відбору музичного репертуару. Проаналізовано особливості процесу навчання та завдання, що стоять перед викладачем класу

ансамблевого виконавства. Розглянуто основні форми занять, які використовуються під час навчальної ансамблевої діяльності.

Ключові слова: ансамблеве виконавство, майбутні вчителі музичного мистецтва, музичний репертуар, ансамблева техніка, виконавські навички.

Постановка проблеми. Сучасний етап модернізації вітчизняної вищої освіти характеризується зміною концептуальних підходів до змісту підготовки майбутніх фахівців. Реалії сьогодення ставлять перед випускниками педагогічних закладів вищої освіти якісно інші вимоги до їхньої майбутньої професійної діяльності. Зокрема, у сфері вищої музично-педагогічної освіти важливим завданням є оновлення професійних освітніх програм з урахуванням затребуваності на сучасному ринку праці фахівців, які володіють практико-орієнтованими компетентностями, вміють самостійно вирішувати поставлені перед ними навчально-виховні завдання в закладах загальної середньої освіти.

Чільне місце в структурі музично-педагогічної освіти студентів-магістрів у педагогічному закладі вищої освіти посідає музично-інструментальна підготовка, орієнтована на підготовку компетентного висококваліфікованого фахівця, здатного до концертно-виконавської, педагогічної та культурно-просвітницької діяльності. Ансамблеве виконавство як один із аспектів музично-виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва обумовлюється принципом професійної спрямованості, сприяє конкретизації змісту і структури музично-педагогічної підготовки, а також визначає продуктивність розвитку особистості майбутнього фахівця. Саме тому ансамблеве виконавство є одним із важливих чинників удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність означеної проблеми підтверджують численні дослідження сучасних учених. Зокрема, питання підготовки майбутнього вчителя музики до організації ансамблево-оркестрового музикування розглядалися в роботах Н. Білої та М. Шумського; методику підготовки студентів до ансамблевої роботи зі шкільною молоддю та педагогічні умови підготовки студентів до роботи з музичними ансамблями досліджував В. Чжун; аналізу феномену «камерний ансамбль» присвячено наукові праці Л. Повзун та І. Польської; пошук шляхів визначення особливостей індивідуального виконавського стилю в системі ансамблевого музикування становить науковий інтерес для О. Сидоренко.

Мета публікації – висвітлити особливості формування у майбутніх учителів музичного мистецтва навичок гри в інструментальному ансамблі в рамках дисципліни «Ансамблеве виконавство» у педагогічних закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для педагога-музиканта ансамблеве музикування особливо привабливо з педагогічної, розвивальної точки зору. Тут ми знаходимо вирішення завдань із розвитку як музичних, так і особистісних здібностей виконавця. Усі студенти з інтересом ставляться до цієї форми колективної творчості і з радісним ентузіазмом починають вивчати новий музичний твір. Але для цього необхідно оволодіння специфічними навичками, знаннями та вміннями, спрямованими саме на групове музикування.

Насамперед необхідно достатньою мірою володіти своїм інструментом, що мотивує студента до більш продуктивних занять. Треба мати досвід і сольного виконання, і акомпанування, а це спонукає музиканта до оволодіння новими прийомами, підвищення свого професійного рівня.

Будь-який вид творчості має свою специфіку, особливості й техніку. Основи техніки музиканта-ансамбліста зумовлені вже самою назвою жанру і полягають у вмінні зіграти разом.

Ансамбль – це спільна колективна праця, де всі художні ідеї та задуми реалізуються спільними зусиллями партнерів. Особливістю ансамблевого музикування є виховання

почуття відповідальності за якість опанування власної партії, досягнення виконавцями точності в темпі, ритмі, штрихах, динаміці, специфіці тембрового звучання, що сприяє створенню єдності й цілісності музично-художнього образу виконуваного твору [1, с. 41]. До основних ансамблевих навичок можна віднести «відчуття партнера», вміння чути соліста і допомагати йому в утіленні виконавських намірів, навички самоконтролю й самооцінки власних і колективних ігрових дій.

Викладання в класі ансамблю вимагає від керівника постійної творчої ініціативи, вміння знайти методи навчання, що сприяють розвитку індивідуальних здібностей студентів. Важливим чинником є вміння викладача знайти контакт з кожним учасником ансамблю, знання його психологічних особливостей, звичок, інтересів. Керівник повинен уміти просто й доступно пояснити свої вимоги [2, с. 15].

Кожне заняття має бути спрямоване на активізацію творчої діяльності студентів, виховання музичного смаку, формування духовної особистості. Гра в ансамблі дає можливість відчувати себе музикантами, які колективно творять, адже специфіка занять спрямована на роботу з єдиними цілями і завданнями, кінцевий результат яких – концертний виступ [6, с. 377].

Інновації в музичній освіті – це особлива проблема. Інноваційний підхід у навчанні гри на музичному інструменті насамперед пов'язаний з питанням «як учити?». Різні види ансамблевого музикування можна віднести до інноваційних методів усебічного розвитку студента-ансамбіста. Така діяльність через своє видове і репертуарне різноманіття дозволяє розвинути весь комплекс здібностей особистості, дає можливість ознайомлення не лише з музичною, але й із загальнохудожньою, історичною культурою. Приплив нових вражень і переживань «пробуджує» емоційну чуйність, накопичення яскравих слухових вражень розвиває художню уяву та вміння аналізувати твір, що виконується.

Ще один з інноваційних методів – активне перетворення авторського тексту – коли студентам пропонується розкласти авторський дворучний текст на трьох-чотириручний варіант, унести зміни в динаміку (прийоми «ехо», дублювання голосів тощо) чи аплікатуру.

На заняттях доцільно також використовувати елементи рольових ігор. На цьому тлі відбувається розвиток музичного інтелекту. Таким чином, заняття ансамблевим музикуванням сприяють не тільки розширенню репертуару, накопиченню музично-історичних і музично-теоретичних знань, але і якісно покращують музичне мислення. А це – найбільш перспективний шлях загального музичного розвитку студента. Сьогодні саме активність і самостійність мислення учнівської молоді є особливо актуальними у зв'язку із завданням інтенсифікації навчання і посилення його розвивальної функції.

Самостійність мислення є запорукою стабільного розвитку інтелекту, який розвивається завдяки:

- зверненню до більшої кількості творів (розширення репертуару);
- прискоренню темпів проходження репертуару (ескізність);
- розширенню загальнотеоретичного і музично-історичного кругозору (збагачення свідомості та інтелекту).

Грунтуючись на цих принципах, навчання музичного виконавства (в тому числі й ансамблевого музикування) буде дійсно інноваційним і розвивальним.

Стабільність занять у класі інструментального ансамблю сприяє виконанню таких завдань:

- опанування високохудожнього, постійно оновлюваного репертуару;
- набуття професійних навичок, які стануть у пригоді і в сольному виконавстві;
- розвиток самостійності.

Важливе значення має ретельно продуманий конкретний репертуар, який, передусім, спирається на освітню програму з ансамблевого виконавства і, звичайно, на досвід самого педагога, який вивчає цей репертуар протягом усього свого творчого життя. І справа не в тому, щоб «осягнути неосяжне», а щоб визначити зразки, на яких можна розвивати

професіоналізм студента, його музичну культуру і зацікавлене, творче ставлення до музики. За допомогою репертуару педагог може навчити читання з листа, імпровізації, вміння акомпанувати і грати в ансамблі. Тому репертуар для студентів повинен складатися з творів різних епох і стилів, сприяти інтенсивному музичному та технічному розвитку.

Гра в ансамблі відкриває перспективу здійснення міжпредметних зв'язків в освітньому процесі [4, с. 141]. Вивчення в класі ансамблю перекладень вокально-симфонічної музики стимулює загальний музичний розвиток студентів, навчає розбиратися в будові музичних форм, виховує увагу до якості звуку, до його барвистості і є потужним засобом розвитку тембро-динамічного слуху, образного мислення.

Отже, репертуар – це основа методики навчання. Вдумливе і серйозне його вивчення, правильний підхід до його вибору, створення виконавчих варіантів є дієвим засобом виховання смаку, інтелекту, духовного світу студента. Робота ж педагога з репертуаром відкриває широкі можливості для його самореалізації, для пошуку нових креативних форм і методів навчання.

Добір репертуару не завжди легкий. Іноді у педагога з плану в план переходить дуже обмежене коло традиційних творів. Звичайно, зустріч з класичною музикою відомих майстрів незмінно доставляє справжню творчу радість. Високі естетичні та інструктивні якості цієї музики перевірені часом і не потребують додаткових рекомендацій, а ось потік музики сучасних композиторів, у тому числі й вельми поширені «полегшені» перекладення, дуже різноманітний. І тут необхідно проявляти професійну вимогливість.

Поряд із доцільністю можна рекомендувати такі критерії відбору репертуару:

- естетичний (різноманітність і повноцінність);
- психологічний (співзвучність музичному і життєвому досвіду, спадкоємність етапів навчання, визначення перспектив музичного розвитку);
- музично-педагогічний (відповідність тематичному змісту програми навчання, доступність виконання, врахування вікових особливостей, формування музично-слухових уявлень, вирішення технічних завдань).

Учасники ансамблю, включивши до свого репертуару новий твір, на перших порах намагаються охопити його в цілому, отримати загальне уявлення про емоційно-образний зміст. Відтворення авторських ремарок деякою мірою буде мати лише формальний характер, тому що партнери ще не знайшли почуття міри у виконанні цих указівок. У процесі поглиблення роботи над твором виникатиме дедалі більше розуміння образного змісту твору, що вивчається.

Основою ансамблевого виконання є синхронність, баланс, узгодженість у прийомах звуковидобування, спільність ритмічного пульсу, передавання від партнера до партнера голосів тощо. Ці поняття непорушні, завдяки їм відбувається збереження багатих музичних і педагогічних традицій. Отже, обов'язковими для музикантів-ансамблістів є ідентичність артикуляційних засобів, синхронність метроритму і темпу, дотримання динамічного і тембрового балансу, єдність виконавського почерку при збереженні найістотніших рис індивідуальності кожного з ансамблістів – словом, усе, що охоплює поняття «ансамблева техніка» [3, с. 31–35].

При розгляді важливих проблем ансамблевої техніки можна умовно виокремити два її стрижневі елементи: синхронне звучання і динамічна рівновага.

Синхронність ансамблевого музикування полягає в єдиному розумінні та відчутті партнерами темпу, ритмічного пульсу, однакового виконання штрихів і прийомів гри. Синхронність – це перша технічна вимога спільної гри. Потрібно разом узяти і разом зняти звук, разом витримати паузу.

Єдність темпу особливо позначається в паузах або на довгих звуках. У таких випадках може бути прискорення темпу.

Уміле використання динаміки допомагає розкрити загальний характер музики, її

емоційний зміст і показати особливості форми твору. Дуже важливо навчити спільного виконання динамічних відтінків. У багатьох початківців – учасників ансамблю викликає певні труднощі визначення градації власного звучання в колективі. Тому необхідно виховувати свідоме творче ставлення до якісного відтворення музичного образу, розуміння ролі кожної партії у творі.

Головне тут полягає в тому, що ансамбліст повинен не тільки вільно володіти всіма виконавськими засобами, властивими сольному музикуванню, але також і майстерно поєднувати індивідуальні прийоми гри з манерою гри своїх партнерів [5, с. 114]. Лише в цьому разі виникне справжня синхронність ансамблевого звучання, що забезпечує максимальну узгодженість партій. Необхідно прагнути до органічної єдності, коли відчуття «я» кожного ансамбліста зливається в монолітне відчуття «ми». Синхронність звучання виникає в результаті єдиного розуміння партнерами темпу, метру і ритму. У процесі роботи над твором музиканти повинні знайти саме той темп, який найбільш точно відтворює характер художнього образу і водночас сприяє виявленню індивідуальних рис, властивих саме даній творчій співдружності.

Аналізуючи особливості процесу навчання у класі ансамблевого виконавства, зупинимося на питанні про єдину інтерпретацію музичного твору. Як відомо, ансамблева гра відрізняється від сольної насамперед тим, що і загальний план, і всі деталі інтерпретації є результатом роздумів і творчої фантазії не одного, а декількох виконавців і реалізуються вони їхніми спільними зусиллями. Процес визрівання художнього задуму і процес його втілення в конкретних звукових образах у ансамбліста і соліста різні. Якщо виконавець-соліст може відтворити звучання п'єси в цілому, то виконавець-ансамбліст – тільки звучання своєї партії. Причому знання партії, навіть найчудовіше, ще не робить музиканта партнером. Він стає ним тільки в процесі спільної роботи з іншим учасником ансамблю (або учасниками). При спільному музичному виконанні однаково необхідні як уміння захопити партнера своїм задумом, передавши йому своє бачення музичних образів, так і з повагою ставитися до задуму партнера, зрозуміти і прийняти його. В інших випадках – уміти переконливо аргументувати своє подання музичного твору.

У процесі навчальної ансамблевої діяльності, зазвичай, використовують такі форми занять: індивідуальні заняття, групові заняття, зведені репетиції.

Індивідуальні заняття – це спільна робота викладача і студента. Спочатку на індивідуальних заняттях викладач формує у студента правильну посадку з інструментом або за інструментом, правильну аплікатуру і прийоми видобування звуку, які розвиваються в процесі подальшої роботи. Спільно зі студентом викладач розбирає музичний твір, що розучується, виконує його разом зі студентом, працює над динамікою, дає завдання і перевіряє самостійну домашню роботу. Така форма роботи вимагає від викладача делікатного і диференційованого підходу до студентів, оскільки всі вони мають різні музичні та інтелектуальні здібності, різну емоційність, різний темперамент тощо. Важливу роль відіграє створення на заняттях сприятливих умов для розвитку особистості студента як творчої індивідуальності.

Індивідуальна форма роботи з учасниками ансамблю дає можливість кожному студенту поступово закріплювати отримані знання, розвивати необхідні для гри у складі ансамблю виконавські навички, найбільш ефективно проводити репетиційну роботу з розучування твору.

Групові заняття – це робота ансамблем. На таких заняттях під керівництвом педагога студенти розвивають навички спільного (ансамблевого) виконання музичного твору. Вони навчаються чути партії інших інструментів ансамблю, працюють над динамікою і штрихами, вчать розуміти значення і функцію свого інструменту в ансамблі. Групові заняття сприяють розвитку в них таких якостей, як взаєморозуміння й відповідальність, колективізм. Як і на індивідуальних заняттях, важливу роль відіграє диференційований підхід до кожного учасника ансамблю і створення на заняттях сприятливого мікроклімату.

На зведених репетиціях удосконалюються навички спільного виконання музичних творів, що були розучені на індивідуальних та групових заняттях, відпрацьовуються динаміка, штрихи, цілісність виконання.

Чимале значення має така форма навчання ансамблевого виконавства, як ескізне вивчення музичних творів. Ескізна форма навчання є, певним чином, проміжною між читанням нот з листа і ретельним художнім вивченням твору і дозволяє досить швидко – за два-три уроки – не тільки освоїти не надто важкий у технічному плані музичний текст, але й творчо попрацювати над його художнім утіленням. Крім того, ескізна форма роботи в ансамблі надає майбутньому вчителю музичного мистецтва можливість збагатити свої знання, ознайомившись із максимальною для себе кількістю музичних текстів, оскільки, як відомо, інструментальний ансамбль розширює специфічні рамки музичного репертуару, збагачуючи його перекладеннями оркестрових партитур. Це, у свою чергу, передбачає не тільки творче осмислення і вирішення студентом завдань симфонічного звучання за допомогою тембральних можливостей різних інструментів, але й дозволяє, творчо переосмислюючи функції диригента, об'єднати їх із виконавськими в ансамблі. Відзначимо, що і автори багатьох програм з музики для ЗЗСО пропонують до вивчення на уроках музичного мистецтва твори, написані не лише для різних інструментів solo, але включають також симфонічні партитури в ансамблевому – як чотириручному, так і для двох фортепіано – перекладенні.

У зв'язку з цим уточнимо, що і репертуар, який добирають для ескізного вивчення в класі ансамблевого виконавства, повинен бути максимально наближений до практичної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Таким чином, у процесі навчання в ЗВО методичні аспекти, що стосуються музично-виконавської специфіки навчання ансамблю, повинні стати тією базою, на якій будуть продуктивно вирішуватися питання, пов'язані з підготовкою майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійної музично-педагогічної діяльності.

Важливою формою ансамблевої діяльності є самостійна робота. В її основі лежить вибір індивідуальної програми музичної діяльності студента і самоконтроль за її виконанням.

Самостійна робота студента – майбутнього керівника інструментального ансамблю передбачає:

- вивчення способів, принципів організації і планування навчального процесу, використання основних форм проведення занять з учнями на різних етапах навчання гри в ансамблі;
- вивчення поняттєвого апарату сучасної музично-педагогічної теорії з метою застосування теоретичних знань у практичній роботі;
- участь у колективних обговореннях відкритих уроків, майстер-класах провідних викладачів-керівників ансамблів;
- роботу зі спеціальною літературою, реферування, складання планів-конспектів, оформлення необхідної документації;
- аналіз діалектичного характеру взаємодії та індивідуальних принципів роботи з ансамблем;
- самостійну роботу з нотним текстом;
- оволодіння елементами методики виконавського аналізу музичних творів;
- виконання основних репертуарних, художніх і технічних завдань;
- складання різних типів програм (цільових, тематичних, концертних різного рівня складності);
- аналіз змістового контексту твору;
- засвоєння навичок порівняльного аналізу інтерпретацій;
- опановування майстерності аргументації, узагальнення і викладення методичного

матеріалу, власних висновків і пропозицій у формі реферату, науково-методичної роботи.

Поєднання зазначених методів і форм на основних етапах роботи з ансамблем дозволяє педагогу не тільки успішно сформувати виконавські навички студента, але й сприяє розвитку особистості, музичної культури ансамбліста в цілому.

Висновки. Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок про те, що підвищення рівня сформованості виконавських навичок гри в інструментальному ансамблі залежить від низки чинників, серед яких:

- активна й зацікавлена позиція студентів і викладача – керівника ансамблю;
- вдалий добір музичного репертуару для розучування й виконання з урахуванням доступності та інтересу для учасників колективу;
- використання інноваційних методик в організації занять з ансамблевого виконавства, які мають позитивно вплинути як на формування виконавських навичок, так і на загальному музичне становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні питань психологічної підготовки студентів-ансамблістів до концертного виступу.

Список використаної літератури

1. Біла Н. Л. Ансамблеве музикування: до сутності поняття. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя: Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 2. С. 40–46.
2. Чжун В. Методика підготовки іноземних студентів до ансамблевої роботи зі шкільною молоддю : автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2018. 23 с.
3. Готлиб А. Основы ансамблевой техники. Москва: Музыка, 1971. 112 с.
4. Ляшенко Т. В. Фортепіанний ансамбль у системі музично-педагогічного навчання. *Психолого-педагогічні науки*. 2015. № 2. С. 141–143.
5. Стурзеску О. Диференція професійних навичок в ансамблевому музикуванні. *Нова пед. думка*. 2004. № 2. С. 113–115.
6. Шубіна В. П. Роль фортепіанного ансамблю у формуванні музичних умінь та навичок майбутніх вчителів музики. *Педагогічний дискурс: збірник наукових праць*. Хмельницький: ХГПА, 2011. Вип. 9. С. 375–380.

PECULIARITIES OF FORMING SKILLS OF PLAYING IN INSTRUMENTAL ENSEMBLE

Shumska Olha

candidate of pedagogical sciences, assistant professor of piano department
Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy

Oleshko Valerii

senior teacher of piano department
Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy

Oleshko Tetiana

teacher of piano department
Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy

Introduction. Musical-instrumental training is an important constituent of the structure of graduate students' musical-pedagogical education at pedagogical higher education institution. Ensemble performance, as one of the aspects of future teachers' musical performing activities, is an important factor of improving professional training of future musical art teachers.

Purpose. The research is aimed at illustrating the peculiarities of forming future musical art teachers' skills of playing in instrumental ensemble within the discipline «Ensemble performance» at pedagogical higher educational establishments.

Methods. Such methods as analysis, synthesis, comparison, systematization and generalization of theoretical and methodological aspects of forming skills of playing in instrumental ensemble form the basis of this research.

Results. Ensemble performance is one of the fields of performance activities, and studying at ensemble performance class is an essential part of the process of future pedagogue-musicians' professional training. In order to play in ensemble the performer needs specific knowledge and skills

of group music-making. Firstly, the student should master the instrument to an adequate degree, which motivates him/her to gain more productive knowledge. It is also necessary to have experience of both solo performance and accompaniment. This stimulates musicians' learning new techniques, enhancing their proficiency. Secondly, each class should be aimed at activating students' creative activities, bringing up musical taste, forming spiritual personality. Thirdly, different kinds of ensemble music-making can be placed among innovative methods of students – ensemble performers' all-round development. Such activities allow advancing the whole spectre of musicians' abilities.

Originality. Combining innovative methods and techniques of educational work with musical ensemble, which are characterized in the paper, enables not only forming musicians' performance skills, but also favours the musical art teacher's personality development.

Conclusion. Thus, we can assert that enhancing proficiency level of performance skills in instrumental ensemble depends on a number of factors, which are as follows: 1) active and motivated attitude of students and teacher – leader of ensemble; 2) reasonable selection of musical repertoire for preparing to perform with consideration for availability and interest for ensemble participants; 3) using innovative methodology in organizing ensemble performance classes, which will positively affect both forming future musical art teachers' performance skills and general musical formation.

Key words: ensemble performance, future musical art teachers, musical repertoire, ensemble technique, performance skills.

References

1. Bila N. L. (2014) Ansamblеve muzykuvannia: do sutnosti poniattia. Naukovi zapysky Nizhyns'koho derzhavnoho universytetu im. Myloly Hoholia: *Psykhologo-pedahohichni nauky*. No 2. S. 40–46. [in Ukrainian].
2. Chzhun V. (2018) Metodyka pidhotovky inozemnykh studentiv do ansamblevoi roboty zi shkil'noi moloddiu: avtoref ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Natsional'nyi pedahohichnyi universytet im. M. P. Drahomanova. Kyiv. 23 s. [in Ukrainian].
3. Gotlib A. (1971) Osnovy ansamblevoi tekhniki. Moskva: Muzyka. 112 s. [in Russian].
4. Liashenko T. V. (2015) Fortepiannyi ansambl' u systemi muzychno-pedahohichnoho navchannia. *Psykhologo-pedahohichni nauky*. No 2. S. 141–143. [in Ukrainian].
5. Sturzesku O. (2004) Dyferentsiatsiia profesiinykh navychok v ansamblevomu muzykuvanni. Стурзеску О. Диференція професійних навичок в ансамблевому музикуванні. *Nova ped. dumka*. No 2. S. 113–115. [in Ukrainian].
6. Shubina V. P. (2011) Rol' fortepiannoho ansamblu u formuvanni muzychnykh umin' ta navychok maibutnikh vchyteliv muzyky. *Pedahohichni dyskurs: zbirnyk naukovykh prats'*. Khmelnyts'kyi: KhHPA. Vyp. 9. S. 375–380. [in Ukrainian].

ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ИГРЫ В ИНСТРУМЕНТАЛЬНОМ АНСАМБЛЕ

Шумская Ольга Александровна

кандидат педагогических наук, доцент кафедры фортепиано
Харьковская гуманитарно-педагогическая академия

Олешко Валерий Леонидович

старший преподаватель кафедры фортепиано
Харьковская гуманитарно-педагогическая академия

Олешко Татьяна Евгеньевна

преподаватель кафедры фортепиано
Харьковская гуманитарно-педагогическая академия

Статья посвящена вопросам возможности усовершенствования профессиональной подготовки будущих учителей музыкального искусства путём формирования у них навыков ансамблевого исполнительства. Обосновано, что обучение искусству ансамблевого исполнительства является важной составляющей содержания музыкально-инструментальной подготовки будущих педагогов-музыкантов. Раскрыта специфика ансамблевой формы исполнительства. Охарактеризованы инновационные методы преподавания в классе ансамбля. Определены требования к отбору музыкального репертуара. Проанализированы особенности процесса обучения и задания, которые стоят перед преподавателем класса ансамблевого исполнительства. Рассмотрены основные формы занятий, которые используются во время учебной ансамблевой деятельности.

Ключевые слова: ансамблевое исполнительство, будущие учителя музыкального искусства, музыкальный репертуар, ансамблевая техника, исполнительские навыки.

Отримано редакцією 20.01.2020 р.